

CELEBRATING 125 YEARS OF UKRAINIAN HERITAGE

Початок української колонізації Канади

■ 6 вересня 1891 року на кораблі «Орегон» до порту Галіфакс у провінції Нова Скотія прибули перші два українських поселенці Іван Пилипів і Василь Єлиняк з села Небилова Калуського повіту в Галичині. Вони стали засновниками селища Една у провінції Альберта, найстарішого українського поселення у Канаді, яке з часом перетворилось на осередок найбільшого українського анклав у Північній Америці.

Масове переселення українців за межі своєї етнічної території розпочалося у другій половині XIX століття, до чого їх спонукали безземелля, злидні та правова дискримінація. Після скасування кріпацтва в Російській імперії з Лівобережжя та Правобережжя Дніпра почалося інтенсивне переселення на Поволжя, Північний Кавказ, в той час як з Ав-

стро-Угорщини еміграція відбувалась на Американський континент. Масовою еміграцією селян, низькооплачуваних робітників і безробітних стала в 1877 році, коли на Західній Україні з'явилися перші агенти з вугільних компаній Пенсильванії, до США із Закарпаття, Галичини та Лемківщини допочатку Першої Світової війни виїхало майже 700 тисяч українців, які працювали у вугільній, металургійній і металообробній, ткацькій промисловості, на рудниках здобування золота, срібла, олова та на будівництві.

У 1880-х роках розпочалась еміграція до Бразилії та Аргентини, уряди яких оплачували видатки на переїзд переселенців, яким надавали у власність ділянки землі від 25 гектарів з десятирічною відстрочкою їх оплати. Незважаючи на тяжкі умови проживання і незвичності субтропічного клімату, до Південної Америки до 1914 року виїхало близько 60 тисяч селян з Галичини та Буковини. У пік т. зв. «бразильської гарячки» у Галичині через німців-менонітів поширились перші новини про умови для емігрантів у Канаді—для повнолітніх поселенців уряд за невелику плату пропонував земельну ділянку розміром 160 акрів, яка передавалась довічну власність після проживання на ній не менше 3-х років, сільськогосподарської обробки не менше її п'ятої частини та спорудження будинку. У серпні 1891 року до Канади вирушили 36-річний Іван Пилипів, 27-річний Василь Єлиняк та Юрій Піщак з села Небилів Калуського повіту в Галичині—Піщак повернувся з австро-угорського кордону, а двоє його земляків 28 серпня відплили з Гамбурга і 6 вересня 1891 року на кораблі «Орегон» прибули до порту Галіфакс у провінції Нова Скотія. Зареєструвавшись наступного дня у Монреалі, Пилипів і Єлиняк стали першими українцями у Канаді.

Вони поїхали до селища Медисин-Гет у провінції Альберта, де проживав однокласник Пилипіва Йоган Кребс, з яким побували у німецьких колоніях Лангенбург у Са-

скачевані і Гретна у Манітобі, побут і умови життя в яких переконали їх у перспективності переселення до Канади—Єлиняк залишився назиму у Гретні, а Пилипів повернувся на батьківщину, щоб забрати сім'ю. У Галичині за агітацію односельчан за переїзд до Канади він був заарештований, звинувачений у шахрайстві і 12 травня 1892 року засуджений до місяця ув'язнення.

Влітку 1892 року до Канади з Небилова виїхали Антон Пайша і Микола Тичковський, які з родинами оселились у Гретні, куди восени прибув Пилипів з родиною. За допомогою Кребса три сім'ї та Василь Єлиняк оселились поблизу колонії галицьких німців Йозефбург на схід від Едмонтона у провінції Альберта, де заснували селище Една (нині Стар)—найстаріше українське поселення у Канаді, яке з часом стало осередком найбільшого у Канаді українського анклав. У кінці 1893 року Василь Єлиняк виїхав до Небилова, звідки 25 червня 1894 року повернувся до Канади зі своєю сім'єю і ще шістьма родинами земляків.

Осип Олеськів (фото на стор.4)

Маючи прикрий досвід еміграції до Бразилії, улітку 1895 року львівське товариство «Просвіта» відправило до Канади учителя з міста Дубляни Осипа Олеськіва та селянина із Коломийщини Івана Дорундяка, які зустрілись із представниками уряду Канади щоб дізнатись про умови для емігрантів, і відвідали колонію в Едні, куди по поверненню на Галичину Олеськів разом з братом організував виїзд першої групи з 30 сімей. Наступного року він познайомився із коломиїським кооператором Кирилом Геніком, який погодився супроводжувати групу з 64-х українців з Буковини—вони заснували поселення Стюарбурн в Манітобі, де оселився сам Генік з родиною.

Кирило Генік

Завдяки зусиллям Олеськіва, кооператора Миколи Нагірного, який у 1896 році у Львові заснував Допомоговий Комітет, та Геніка, котрий у 1898 рот став міграційним агентом міністерства внутрішніх справ (першим канадським держслужбовцем українського походження),

еміграція до Канади набула масового характеру і практично зупинили переїзд до Південної Америки.

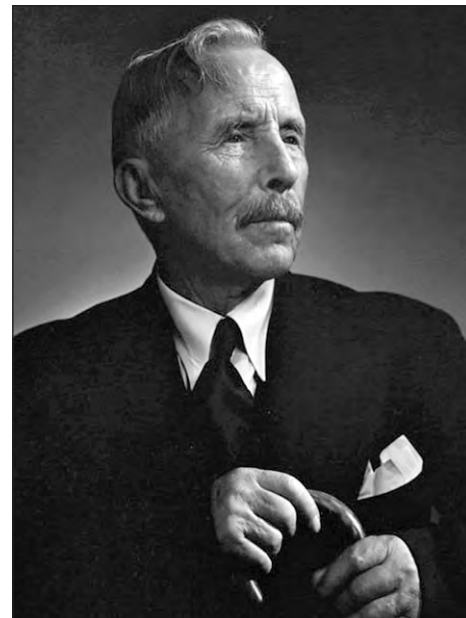
Іван Пилипів

До 1899 року до Канади виїхало 12.950 чоловік з Галичини та Буковини, а до 1914 року, коли закінчилась перша хвиля еміграції,—до 140 тисяч—вони розселились у провінції Манітоба (40%), Альберта (30%) та Саскачеван (24%). Станом на 2006 рік у Канаді проживало 1 209 085 українців, які становили 9-у за чисельністю етнічну групу (найбільшу слов'янську діаспору), а сама країна була третьою за кількістю етнічних українців.

Іван Пилипів став заможною людиною, прожив 77 років і помер 10 жовтня 1956 року в Едні в результаті падіння з вікна під час весілля; його будинок став частиною української культурної експозиції в екомузеї Калина-Кантрі поблизу Едмонтона.

Василь Єлиняк

Заможний фермер Василь Єлиняк, з яким Пилипів більшу частину свого емігрантського життя не спілкувався через розбіжності у питаннях релігії, як один з перших емігрантів 3 січня 1947 року став почесним громадянином Канади і помер у віці 92-х років 12 січня 1956 року у місті Чіпмен, провінція Альберта. У його родині було семеро дітей, 51 онук та 62 правнуки і правнучки, одна з яких—Еріка Еленьяк—стала всесвітньо відомою як зірка журналу «Playboy» і кіносеріалу «Рятівники Малібу».

Реконструкція напівземлянки, в якій проживали українські емігранти в кінці 1890-х років (екомузеї Калина-Кантрі поблизу Едмонтона, Альберта).